

COALITION OF CHILDREN & FAMILY (ISRAEL)

ת.ד. 1305 גבעתיים 57525
lorish69@gmail.com • טל': 054-5320390

11 באפריל 2014

ncc@children.org.il

טל': 02-6780606

פקס': 02-6790606

לכבוד
דר' יצחק קדמן
המועצה הלאומית לשלום הילד
ירושלים
מכובדי,

הנדון: תלונה על הממ"מ – נתוני הוצאת ילדים מהבית ע"י משרד הרווחה

מוגשת בזאת תלונה על איכות המחקרים של הממ"מ בכנסת. אתה עצמך הפצת נתונים מבלי שבדקת אותם.

הינך נדרש לחזור בך מהנתונים השגויים שהפצת ולדאוג להשמדה פיסית של כל העותקים בהם השקרים מופיעים. היה ולא תעשה זאת, אנו נפנה לרשם העמותות בתלונה על הפצת נתונים אינטרסנטיים המטעים את הציבור ביודעין.

1. ספציפית, תלונה זו מוגשת ביחס למחקר שהוכן ע"י מריה רבינוביץ בדצמבר 2010 שבו נטען כי חוץ מיפן, ישראל היא המדינה המערבית שבה יש הכי מעט הוצאות ילדים מהבית. טענה זו צוטטה במחקרים נוספים של הממ"מ, וכן ע"י שר הרווחה מאיר כהן, מנכ"ל הרווחה יוסי סילמן, היועצת המיוחדת ענבר יחזקאלי בליליוס, וגם ע"י יצחק קדמן מהמועצה לשלום הילד בטבלאות שהופצו לתקשורת. נטען גם זו השוואה למדינות ה OECD למרות שאין כל השוואה כזו אצלם.

2. מסתבר שהטבלה ההשוואתית האמורה פשוט איננה נכונה, ולמעשה בישראל יש פי 4 יותר ילדים מחוץ לבית מהמדינה שבה יש הכי הרבה ילדים מחוץ לביית, קנדה.

3. ההסבר הפשוט לעיוות הסטטיסטי הוא שבמדינות המערב נמדדו מספר הילדים בבית מול מספר הילדים במסגרות מחוץ לבית מכול הסוגים, לרבות הוצאה מהבית בשכנוע ללא צו בימ"ש, פנימיות, אומנה, נוער עברייני, וגם טרום-אימוץ. בישראל הממ"מ ספר רק את הילדים אשר מוצאים מהבית בצוו של בית משפט או פקודת חירום של עובדת סוציאלית. כל שאר הילדים שמחוץ לבית לא נספרו, לרבות ילדים שנמסרים ע"י הורים תחת לחץ של עו"ס, אבל ללא צוו של בית משפט. כך נוצרה תמונה מעוותת שמשרד הרווחה נשען עליה.

4. אם סופרים את כלל הילדים שמחוץ לבית כפי שנעשה בכל שאר המדינות, התוצאה היא שישראל איננה המדינה בה יש הכי פחות הוצאות ילדים מהבית, חוץ מיפן, אלא ישראל היא המדינה בה יש פי 4 ילדים שגרים ללא הוריהם מהמדינה שבה יש הכי הרבה ילדים מחוץ לביית.

5. לפיכך, אבקש להורות למרכז המחקר והמידע של הכנסת, כיצד קרה שעוותו נתונים סטטיסטיים בצורה כל כך בוטה. אציין שהמחקר הראשוני ממנו התחילה שרשרת הציטוטים הזומן ע"י ח"כ אורלי לוי אבקסיס.

א. גלגול נתונים שגויים ממאמר אחד לבא בתור

6. המדובר בטבלה השוואתית של מספר הילדים אשר מוצאים ע"י משרד הרווחה מחוץ לביית, בהשוואה בינלאומית, אשר הפיצה מריה רבינוביץ תחת הכותרת "שיעורי ילדים במסגרות השמה חוץ ביתית, סקירה משווה", מרכז המחקר והמידע של הכנסת, מריה רבינוביץ, 15/12/2010¹

7. נתונים אלה נשאבו לתוך מחקר אחר של הממ"מ: "המתנה להשמה במסגרות חוץ ביתיות לילדים ולנוער בסיכון", מרכז המחקר והמידע שח הכנסת, אתי וייסבלאי, 23/6/2011¹¹. מסמך זה נכתב לבקשת ח"כ זבולון אורלב כדי להצדיק הגדלת מכסות להוצאת ילדים מהבית.

8. מכאן התגלגלו הנתונים אל טבלה אותה הפיץ מר יצחק קדמן מטעם המועצה לשלום הילד במסמך הנקרא "השוואה בינלאומית: מספר טבלאות ותרשימים מתוך פרק 14 העוסק בהשוואה בין ישראל לעולם"¹¹¹.

9. מכאן התגלגלו הנתונים אל ועדת סילמן ואל לשר הרווחה, ויועציו, אשר היה להם אינטרס להציג את משרד הרווחה באור הומאני ורגיש, מה שאיננו תואם-מציאות. כך למשל בתאריך 10/3/2014 חזרה על המידע עו"ד יחזקאלי בלילויס בתוכנית "עושים סדר", והמנחה גל גבאי הנהנה בהסכמה.

ב. כיצד בוצע הסילוף הסטטיסטי ומהיכן נלקחו נתוני המקור

10. מבדיקה שערכנו, מדובר בטעות, אם לא סילוף מכוון. מכיוון שהמחקר המקורי ממנו הופצו הנתונים של רבינוביץ נעלם מהאינטרנט, וגם נעלם מרשימת המחקרים באתר האינטרנט של הממ"מ, פנינו בתאריך 13/3/2014 לממ"מ. בשיחה שהוקלטה הודתה החוקרת מריה רבינוביץ כי הממ"מ איננו בטוח לגבי הנתונים, שאין בנמצא נתונים עולמיים מדויקים, שהמידע ישן ושמדובר בהערכות.

11. בדיקה מעמיקה יותר מגלה שהמחקר המקורי מתבסס על טבלה שהופיעה במחקר אוסטרלי, ומשם עברו הנתונים למארים בכתבי עט אנגליים שאותם מצטטת רבינוביץ אלא שבאותה טבלה השוו בין כלל הילדים שאינם גרים עם הוריהם הביולוגים, כלומר כלל הילדים שחיים מחוץ לביית מסיבות שונות, לרבות ילדים שנרשמו וולונטרית לפנימייה, ילדים באומנה משפחתית, ילדים באומנה פורמאלית של משרדי הרווחה בעולם, ילדים במרכזי חירום, וילדים בתחנות מעבר לאימוץ (משני סוגים: אימוץ ע"י משפחות זרות, וגם כפי שנפוץ בארה"ב אימוץ פנים-משפחתי, כלומר הילדים נשארים תחת השגחה של בגיר מהמשפחה המורחבת, כגון סבים-סבתות, או דודים דודות).

12. לעומת זאת, החוקרת מהממ"מ השוותה את ישראל רק בהתייחס לנתוני ילדים אשר מוצאים מהבית בצו של בית משפט.

13. על כן, ההשוואה היא מופרכת בעליל, שכן בישראל הרבה ילדים מוצאים מהבית לאו דווקא בצו של בית משפט, אלא גם במאמצי שכנוע (כלומר לחץ, איומים והפחדות של פקידות סעד למסור את הילדים וולונטרית שלא דרך בית המשפט (וזה תופעה שבהתייחס אליה מעולם לא נמדדו נתונים). לפיכך יש בישראל כמות לא מבוטלת של ילדים בפנימיות, מרכזי קשר, אומנה וגם אימוץ אשר לא נספרו לצורך ההשוואה הבינלאומית.

14. לפיכך המחקר הראשוני של הגב' רבינוביץ פגום מעיקרו. עדיין, הטבלה השגויה קיבלה תאוצה וכיום נעשה בה שימוש לרעה ע"י המועצה לשלום הילד, והבכירים במשרד הרווחה אשר יש להם אינטרס ליפות את המציאות.

15. להלן בטבלה בגרסת המועצה לשלום הילד:

ילדים בהשמה חוץ ביתית (לוח 15.1)

שיעורם לאלף של ילדים בני 0-17 במסגרות השמה חוץ-ביתיות במדינות נבחרות, שנים שונות 2001-2010		לוח 15.1
שיעור לאלף	מדינה	
10.9	קנדה (2001)	
10.4	דנמרק (2004)	
10.2	צרפת (2003)	
7.4	גרמניה (2004)	
6.8	נורווגיה (2004)	
6.6	ארצות הברית (2005)	
6.3	שוודיה (2004)	
5.5	בריטניה (2005)	
5.1	ספרד (2004)	
5.0	אירלנד (2003)	
4.9	ניו-זילנד (2005)	
4.9	אוסטרליה (2005)	
3.8	איטליה (2003)	
3.4	ישראל (2010)*	
1.7	יפן (2005)	

מקור: הכנסת, מרכז המחקר והמידע, שיעורי ילדים במסגרות השמה חוץ ביתית: סקירה משווה, מריה רבינוביץ, דצמבר 2010, מתוך: המתנה להשמה במסגרות חוץ-ביתיות לילדים ולנוער בסיכון, אתי וייסבלאי, יוני 2011.

*נתוני הלמ"ס בתוך: המועצה לשלום הילד, שנתון סטטיסטי לילדים בישראל 2011, עורכות: יפה ציונית וציפי ברמן, 2011.

שיעור בני ה-0-17 המושמים במסגרות חוץ-ביתיות קטן בישראל יותר מבכל מדינות אירופה.

ג. ניתוח של נתוני המקור מהמחקר האוסטרלי

16. המחקר האוסטרלי עליו נסמכה מריה רבינוביץ מופיע בכתב העת Children Australia Vol. 3, Nov 3 2008 , בעמודים 2-3.^{iv} כותרת הטבלה "מספרים ושיעורים של ילדים בהשגחה מחוץ לבית". על פי הנתונים למשל, באוסטרליה (2005) היו 49 ילדים מחוץ לבית מתוך 10,000 , שזה 4.9 ילדים מתוך 1,000 . באנגליה (2005) 55 ילדים מתוך 10,000 . בדנמרק (2004) 104 , צרפת (2003) 102 , גרמניה (2004) 74 , ארה"ב (2005) 66 , שבדיה (2004) 63 , ספרד (2004) 51 , ואיטליה (2003) 38 ילדים מתוך 10,000 , וביפן 17 ילדים מתוך 10,000 .

Table 1. Number and rates of children in out-of-home care, by country and state*

COUNTRY/STATE (YEAR)	EST. POPULATION 0-17 YEARS	0-17 YEARS IN CARE POPULATION	RATE PER 10,000 IN CARE	RATE PER 10,000 ENTERING CARE
Canada Alberta (2004)	771 316	8 536	111	—
Canada Ontario (2005)	2 701 825	17 324	64	—
Denmark (2004) ^{****}	1 198 872	12 571	104	30
France (2003) ^{***}	13 426 557	137 085	102	—
Germany (2004)	14 828 835	110 206	74	30
Norway (2004) ^{**}	1 174 489	8 037	68	13
USA (2005)	74,000 000	489 003	66	42
Illinois (2005)	3 249 654	17 985	55	16
N Carolina (2005)	2,153 444	10 354	48	28
Washington (2004)	1 509 000	8,821	58	52
Sweden (2004) ^{****}	1 910,967	12 161	63	32
UK England (2005)	11 109 000	60 900	55	23
Ireland	1,015 300	5 060	50	—
Spain (2004)	7 550 000	38 418	51	18
Australia (2005)	4,807 600	23 695	49	26
NSW (2005)	1 596,800	9 230	58	20
Queensland (2005)	966 300	5 657	58	33
Victoria (2005)	1 159 700	4 408	38	28
New Zealand (2005)	1 005 648	4 962	49	24
Italy (2003)	10 090,805	38 300	38	—
Japan (2005)	23 046 000	38 203	17	6

* All of the Australian data, and most of the other countries data, are for 2004-2005. Sources: Thoburn 2007; AIHW 2006; SCRCSSP 2006 Attachment 15A

** Scandinavian countries differ from most jurisdictions in that most young offenders tend to be in out-of-home care rather than in custodial institutions

**** Data are collected separately on disabled children living away from the family home although numbers are small and some disabled children are included in the 'care statistics

17. כפי שניתן לראות רוב הנתונים הם מלפני 10 שנים, כאשר מאז חלה בעולם המערבי מגמה מואצת של צמצום משמעותי של ההשגחה החוץ-ביתית. במאמר עצמו שנכתב ב 2008 נכתבה אזהרה שהנתונים אינם שימושיים בשל שינויי מדיניות ברחבי העולם.

18. נכתב שם שבעוד שכמות הילדים נשארה דומה, כמות הילדים הנכנסים למסגרת חוץ ביתיות יורדת בעולם. (זאת לאור הקושי להחזיר ילדים הביתה, ולכן הם נשארים במסגרות).

19. כך למשל נכתב כי באוסטרליה, מדינה שבה 4,800,000 ילדים, היו 24,000 ילדים מחוץ לבית, אולם המספר כולל ילדים שהוצאו בצו בימ"ש, וגם ילדים שהוריהם הסכימו לשים אותם במעונות ללא עירוב בימ"ש. בקווינסלנד 11% ילדים במסגרות וולונטריות, בניו סאות ווילס 14% ובויקטוריה 16%. אולם באנגליה למשל אחוז הילדים בהשמה וולונטרית הוא 31%.

20. כמו כן, הנתונים האוסטרלים לא כוללים השמה דרך שירותים לילדים נכים, שירותיים רפואיים או פסיכיאטרים, בתי משפט פליליים לנוער עבריין, מעונות לילה, ומעונות לילדים חסרי בית (הומלסים). במדינות אחרות, כן נספרו הילדים האלה, ולכן התוצאות מוטות מראש לטובת אוסטרליה.

21. כמו כן באוסטרליה לא נספרו ילדים מחוץ לבית המועמדים לאימוץ, וילדי פליטים. הכתבים מציינים כי מדינות אחרות כן כללו בטבלה ילדי פליטים, ושמספר ילדי הפליטים במדינות מסוימות הוא די גבוה.

22. בישראל כאמור, נספרו רק הילדים המוצאים מהביית בצו בימ"ש. כל האחרים לא נספרו.

23. עוד מצוין כי במדינות הנורדיות וגרמניה, יש מספר רב של בני נוער בגיל 15-17 אשר אינם גרים בבית ההורים, מה שמגביר את האחוזים באותן מדינות, לעומת מדינות בהן יש יותר קטינים המוצאים מהבית בצו בית משפט. למשל, בגרמניה יש 28% ילדים בני 15-17, בשבדיה 34% ובנורבגיה 51% (גילאי 13-17). בני נוער אלה הם בד"כ נוער עברייני, ולכן כותבי המאמר מזהירים כ יש מדינות שאינן סופרות נוער עברייני כחלק מהנתונים של שירותי הרווחה.

24. בישראל כאמור, רוב הביקורת היא נגד הוצאת ילדים מהבית בגילאים 10-0. לכן כאשר משווים את ישראל לעומת המדינות הנורדיות, צריך להבין שבין 30%-ל 50% מהילדים שנספרים שם, הם בני נוער בוגרים, ולעומת זאת בקבוצת הגיל הרלבנטית להשוואה עם ישראל, יש הרבה פחות ילדים בצפון אירופה.

ד. משך השהות במסגרות

25. פרמטר נוסף המצוין ע"י המחברים הוא משך השהות במסגרות. באוסטרליה למשל הזמן הממוצע בו שוהים ילדים במסגרות חוץ ביתיות הוא פחות משנתיים, ורק 22% שוהים 5 שנים או יותר. בישראל, לעומת זאת הרבה מאוד מההוצאות מהבית הן פרמנטיות.

ה. אומנה פנים-משפחתית במשפחה המורחבת

26. זאת ועוד, 40% מהילדים שנספרו באוסטרליה הושמו באומנה פנים-משפחתית. כלומר אלה ילדים שלא ממש הוצאו מהבית, כמו באומנה ישראלית שבה האימא והאבא הביולוגיים מוסתרים מהמשפחה האומנת ורואים הילדים במרכז קשר אחת לכמה זמן, אלא שפשוט ההשגחה עוברת למישהו במשפחה המורחבת, שאז להורים יש גישה וכמובן היכרות עם האומנים שהם בני משפחתם, באופן ליברלי, והאומנים מקבלים סעד כספי בשווי שליש עד מחצית עלות אומנה חיצונית.

27. באוסטרליה רק 54% מהילדים מושמים באומנה חיצונית אצל אנשים זרים. במשפחות אבוריגיניות, האומנה במשפחה היא גבוהה יותר מאשר האוכלוסייה הכללית: 53% אצל אבוריגינים לעומת 35% באוכלוסייה הכללית, זאת לאור מדיניות מיוחדת לתיקון עולות עבר שנעשו במשפחות האבוריגיניות.

28. שיעורי האומנה במשפחה ביחב לכלל הילדים המתגוררים מחוץ לבית, במדינות אחרות הם: קנדה 8%, שבדיה 12%, אנגליה 18%, ארה"ב 23% וניו זילנד 35%. בישראל האומנה נספרת כחלק כאחוז מהילדים המוצאים בצוו בית משפט, ולא כאחוז מכלל הילדים מחוץ לבית.

29. הנתונים בארה"ב לגבי אומנה במשפחה נמוכים יחסית, שכן בארה"ב קיים גם אימוץ בתוך המשפחה, וכאשר ילדי האומנה הפנים משפחתית מוכנים לאימוץ בתוך המשפחה, הם יוצאים ממערכת הרווחה, שאינה אחראית להם יותר, ואינה משלמת להם יותר. לכן הם גם לא נספרים. כנ"ל גם בקנדה, במיוחד במדינת אלברטה.

1. מוסדות רווחה ופנימיות

30. באוסטרליה, רק 4% מהילדים בטבלה נמצאים במוסדות רווחה, ו 1% ב"קיום עצמאי". השימוש בהשמת ילדים במוסדות רווחה באוסטרליה נמוך מאוד לעומת המדינות האחרות במערב. למשל, אנגליה 13%, קנדה 15%, וארה"ב 19%. ממוצע של 50% באירופה, ו 92% ביפן.

31. החוקרים מסבירים את הנתונים הגבוהים ביפן כתוצאה מלובי חזק של מפעילי המוסדות המעוניינים לשמור על פרנסתם. כמו כן ביפן יש שיעורי גירושין נמוכים יחסית, ומסורת משפחתית מאוד חזקה, לרבות יציבות תעסוקתית.

2. אוכלוסיות ילידות

32. באוסטרליה, בדומה למדינות עשירות אחרות בהן יש אוכלוסייה ילידית מוחלשת (נייטיבוז), כמות הילדים הילידים בשירותי הרווחה די גבוהה. 24% מילדי הרווחה הם אבוריגינים, למרות שאחוז הילדים האבוריגינים עד גיל 17 באוכלוסייה הוא 4.5%.

33. בניו זילנד אחוז הילדים המאורים שמחוץ לבית הוא 35%, בארה"ב אחוז הילדים האינדיאנים הוא 8%, ובאלברטה שבקנדה 54%. החוקרים מסבירים שהסיבה לכך שהסיכוי של ילד ילידי להיכנס למסגרות הוא פי 7 מילד "רגיל" הוא בשל עוני של

אוכלוסיית האבוריגינים, מבנה חברתי אי שוויוני בין לבנים וילדים, ויחס שונה של שירותי הרווחה.

34. בישראל אין אוכלוסייה ילידית, ולכן לא ניתן להשתמש בתירוץ זה להברת המספרים הגבוהים בישראל.

ח. הגדרת שונות של ילדים בסיכון ובהזנחה

35. באוסטרליה ההגדרות לילדים בסיכון ובהזנחה מאוד רחבות, ונטען ש"הציבור מצפה" להתערבות "מניעתית" שירותי הרווחה גם במקרים שבמדינות אחרות אותם ילדים בכלל לא היו מוגדרים בסיכון או הזנחה.

36. כך למשל במדינות אירופאיות כמו דנמרק או צרפת, יש פחות ילדים המוגדרים בסיכון או הזנחה המועברים לטיפול שירותי הרווחה, מכיוון שהמדינות הללו מוכנות לשלם סעד כספי (הגדלת קצבאות ילדים מהביטוח לאומי) למשפחות הבעייתיות, או קצבות לטיפול במשפחה לנוער עברייני כדי להימנע מהעברת הנטל לשירותי הרווחה.

37. ישראל מבחינה זו דומה לךאובסטרליה. רף ההתערבות המניעתית הוא מאוד נמוך, וניתן להגיד ילדים בסיכון על סמך שמועה או התרשמות, וגם על סמך עוני. בישראל הקצבאות מאוד נמוכות, ולכן זו סיבה נוספת מדוע לא ייתכן שבישראל יש פחות הוצאות ילדים מהבית מאשר המדינות הקונטיננטליות באירופה.

ט. קצבאות וסעד כספי לעומת התערבות והוצאה מהבית

38. במדינות אשר משקיעות באסטרטגיות למניעת עוני, סקנדינביה ויפן, כמו הנגשת הגישה למעונות יום, ושירותי בריאות, ניתן לראות הרבה פחות ילדים המוגדרים בסיכון, ומוצאים מהבית. בארה"ב למשל אין ביטחון תעסוקתי ואין ביטוח בריאות לאומי. שם כמות הילדים הנכנסים למסגרות הרווחה היא גבוהה ביותר. מבחינה זו ישראל דומה לארה"ב שכן עלויות הטיפול בילדים בישראל הן מהיקרות בעולם לעומת רמות ההכנסה כאן.

39. יצוין שבמדינות עניות אין את המשאבים לפתח מסגרות רווחה, ולכן כמות הילדים המוצאים מהבית בארצות מתפתחות או נחשלות נמוכה.

י. הבדלים בין מדינות עם או בלי חובת דיווח על הזנחה והתעללות

40. באוסטרליה כמו ארה"ב וקנדה קיימת חובת דיווח על הזנחת ילדים. דיווחים אלו הם המסלול העיקרי להתערבות שירותי הרווחה והוצאת ילדים מהבית. גם בישראל יש חובת דיווח, אפילו לגבי זוטי זוטות, ומכאן שבישראל יש הרבה יותר הוצאות מהביית מאשר מדינות אחרות.

יא. הקשר בין שירותי אימוץ ושירותי השמה חוץ בייתית

41. אוסטרליה נבדלת מארה"ב, קנדה ואנגליה בכך שבאוסטרליה מדיניות הרווחה היא להשתדל להימנע מאימוץ. לאור קצבאות ילדים נדיבים יותר באוסטרליה, יש פחות ילדים זמינים לאימוץ. לכן הקשר בין שירותי ההשמה ושירותי האימוץ במדינה זו נחלש ביותר.

42. במדינות שבהן יש העדפה להכנסת ילדים לשירותי ההוצאה מהבית כשלב בדרך לאומנה ומשם לאימוץ, ניתן לראות שנתוני ההוצאה מהבית נמוכים יחסית, כי ברגע שהילדים מאומצים, הם לא נספרים כ"ילדים בשירותי השמה חוץ ביתית".

43. הסיבה הספציפית לרתיעה האוסטרלית מאימוץ היא הטראומה הלאומית שנגרמה עקב חטיפת ילדי אבוריגינים במאה ה-20 והעברתם לאימוץ במשפחות לבנות. לכן כל המדינות באוסטרליה עושות כל מה שאפשר להשאיר את ילדי האבוריג'ינים בקרב המשפחות שלהם, אומנה פנים-משפחתית, כאשר אימוץ בכלל איננו אופציה.

44. בישראל יש העדפה ברורה להשמה באימוץ. ילדים אלה יוצאים מ"ספירת המלאי" של ילדים תחת צוו בית משפט שמחוץ לביית. בישראל לעומת זאת, לא נלמד הלקח כתוצאה מחטיפת ילדי תימן והשמת ילדי המזרחיים בקיבוצים. לאור האמור הנתונים הגבוהים בישראל של ילדים באימוץ מקטינים באופן מלאכותי את הילדים הנספרים כילדים המוצאים מהבית תחת השגחת משרד הרווחה.

יב. הבדלי גישה לגבי טובת הילד: הגנת הילד מהוריו לעומת סעד להורים

45. הנתונים הבינלאומיים מושפעים מאוד מהבדלי גישה ביחס לטובת הילד. מדינות אנגלו-סקסיות רואות את שירותי ההשמה החוץ ביתית כשירותיים חיוביים שמטרתם "הגנה על הילד" מפני הוריו. שירותי הרווחה במדינות אלה נתפשים כשירותי מניעה עתידית של נזק לילדים.

46. במדינות אירופה הקונטיננטלית שירותי ההשמה החוץ ביתית מצטיירים כשירותי עזר להורים שנועדו לעזור להורים לגדל את ילדיהם. במדינות הקונטיננטליות, השמה חוץ ביתית מצטיירת כהטלת אות קיין בהורים, המלווה בסטיגמה ולכן שירותי הרווחה נמנעים מהשמה ככל האפשר, לרוב באמצעות הגדלת קצבאות הילדים להורים.

47. ההבדל בין המדינות האנגלו-סקסיות והמדינות הקונטיננטליות תואם את ההבדל שבין משטר קפיטליסטי למשטר סוציאלי. למשל, כאשר נבחרה בניו זילנד ממשלה סוציאליסטית, מדיניות שירותי הרווחה אימצה מודלים אירופים, ומספר הילדים בהשמה קטן.

48. התוצאה היא שבמדינות האנגלו-סקסיות בהן שירותי הרווחה נתפשים כ"שירותי הגנת ילדים" מפני ההורים, רף הכניסה למערכת ההשמה החוץ ביתית מאוד נמוך, וכמות הילדים שבמערכת הרווחה יותר גבוהה. כך גם בישראל.

49. הבדלי גישה אלו גם משפיעים על ההבדל בכמות הפעוטות, עד גיל 5, שנכנסים למערכת. במדינות האנגלו-סקסיות יש יותר פעוטות שנכנסים למערכת כאמצעי מניעה מפני הורים. לעומת זאת במדינות הקונטיננטליות, יש יותר בני נוער מבוגרים יותר במערכת, והרבה פחות פעוטות נלקחים מהוריהם.

50. כמו כן, המדינות האנגלו-סקסיות הרבה יותר מגוונות מבחינה אתנית, ושירותי הרווחה נוקטים מדיניות שונה לילדי הורים מבוססים, ילדי ילידים וילדי מהגרים. במדינות הקונטיננטליות שהן הומוגניות יותר, נהוגה מדיניות אחידה לגבי כלל האוכלוסייה.

יג. סיכום

51. ניתן לראות שבכל פרמטר אפשרי ישראל ממוקמת בין המדינות שבהן היד על ההדק קלה מידי. המסקנה מכל האמור היא שלא ניתן ללמוד מטבלה אחת המשווה בין מדינות איזו מדינה טובה יותר או טובה פחות, בגלל הבדלי המדיניות, הגישה, והספירה הסטטיסטית.

יד. ובישראל:

52. הוצאת ילדים מהבית מבוססת על חוק הנוער משנת 1960. המנדט להוצאת ילדים מהבית, פרט להוצאה בצוו של בית משפט, נתון לוועדות לתכנון טיפול והערכה. אלה מתכנסות מספר פעמים בשנה ומטפלות ביותר מ 10,000 תיקים. ועדת סביונה רוטלוי הוקמה בין השאר כדי להתאים את המצב בישראל למצב בעולם גם בתחום ההשמה החוץ ביתית, אולם וועדה זו דווקא גרמה להגדלת ההוצאות של ילדים מהבית, לאור הדגשת עיקרון טובת הילד, כילד שזקוק להגנה מהוריו, ולא כילד שזקוק לתגבור המשאבים של הוריו, כדי שיוכל להמשיך לגדול בהשגחה הורית ומשפחתית.

53. בישראל החינוך הפנימייתי הוא בעל ההיקף היחסי הגבוה בעולם^v, 9% מילדי ישראל נמצאים בפנימיות. ראו נייר עמדה של ירון יבלברג^{vi}. ראו גם דבריה של ח"כ אורלי לוי אבקסיס^{vii}

54. בישראל יש הבדל בין פנימיות רווחה לפנימיות חינוכיות. בישראל כ 11,350 ילדים בפנימיות רווחה, מתוכם כ 2,500 באומנה. פנימיות אלה והאומנה מתוקצבות ע"י משרד החינוך. לעומת זאת, 44,650 ילדים במסגרות של פנימיות חינוכיות המתוקצבות ע"י משרד החינוך, מתוכם 18,000 בחינוך פנימייתי. וביחד ילדי הפנימיות כולל ישיבות ואולפנות (של הרווחה ומשרד החינוך גם יחד 56,000 (מתוך דו"ח המועצה לשלום הילד (2012).

55. בעבר שני שליש מהילדים היו מוצאים ללא צו ושליש עם צו, כיום המצב התהפך: שני שליש מהילדים מוצאים בצו ושליש ללא צו, כי יש יותר התנגדות מצד הורים להוצאת ילדיהם, ולכן הרווחה מפעילה צו.

56. יש שלושה משרדים שדרכם מוצאים ילדים מהבית: משרד הבריאות (אשפוזים פסיכיאטריים), משרד החינוך ומשרד הרווחה. שלושת המשרדים הללו קשורים אחד

בשני בעבותות, ולמעשה לא משנה דרך איזה משרד הילד הוצא מהבית, בסופו של דבר, אותם ילדים שנמצאים במסגרת חוץ ביתית, רובם נמצאים במסגרת שמפוקחת וממונת ע"י משרד הרווחה, גם אם הם לא המוצאים המקוריים.

57. רוב הילדים הוצאו דוקא ע"י משרד החינוך לפנימיות, אבל חשוב להדגיש שאם לא היו מוציאים אותם דרך משרד החינוך, סביר להניח שמשרד הרווחה היה מתערב ומוציא אותם, כי רובם ילדי מצוקה וילדים שנשרו מבתי ספר.

58. מיעוט קטן של הילדים הוצאו ע"י משרד הבריאות לאשפוזים פסיכיאטריים, ומשם עברו לפנימיה של הרווחה. השאר כ-10,000 הוצאו ע"י הרווחה.

59. רוב פנימיות הרווחה (למעט מרכזי חירום שמתקצבים במלואם ע"י הרווחה), מתקצבות הן ע"י משרד הרווחה והן ע"י משרד החינוך, גם אם אינן שייכות למשרד החינוך. רוב פנימיות משרד החינוך (למעט פנימיות יוקרה), מתקצבות הן ע"י משרד הרווחה והן ע"י משרד החינוך, גם אם אינן שייכות למשרד הרווחה.

60. לכן, בהקשר למסגרות החוץ ביתיות, ניתן לומר שמשרד החינוך ומשרד הרווחה הם למעשה גוף אחד שמבצע העברות פנימיות של כספים בין החינוך לרווחה.

61. הנתונים שהשוו לחו"ל הם רק הילדים הנמצאים בפנימיות הרווחה, כאשר בפועל ישנם הרבה ילדי מצוקה שנמצאים בפנימיות של החינוך, ובפנימיות הללו יש עובדת סוציאלית קבועה. משרד הרווחה מתקצב גם פנימיות חרדיות, וגם בהן יש עו"ס.

62. יש מספר קטן של פנימיות יוקרה פרטיות שאין בהן עו"ס, כמו פנימיית תלפיות ל מחוננים, אבל מדובר במספר מאד זעום. ברוב פנימיות משרד החינוך יש בני נוער שנפלטו מן הקהילה החוצה.

63. פנימיות פוסט אשפוזיות וטיפוליות מתקצבות גם ע"י משרד הבריאות, ויש גם ילדים שהוצאו ע"י הרווחה לפנימיות, אבל מאושפזים במחלקות פסיכיאטריות כי אין מקום בפנימיות, זאת למרות שהם לא חולי נפש.

64. לגבי מוסדות חסות הנוער של נוער עבריין לכאורה. כנראה שגב' מריה רבינוביץ, לא הכניסה את הנתונים הללו לסטטיסטיקה, אבל במוסדות הללו, כמו מוסד מסילה וצופיה למשל, יש הרבה נערות שאין להן כלל תיק פלילי, והן נכלאו שם בכפיה ע"י הרווחה.

65. לאור נתונים אלו ברור כי מחלקת המחקר של הכנסת הטעתה את שר הרווחה, המנכ"ל המועצה לשלום הילד והתקשורת. הנתונים האמיתיים אחרים לגמרי. ניתן להסתמך דווקא על מחקר של מכון חרוב אשר נותן תמונת מצב על התפלגות הילדים שבבית: 88.5% לעומת ילדים במסגרות: 11.5%, כדלקמן: פנימיות רווחה 1%, חסות הנוער 0.4%, אומנה 0.2%, סידור חוץ בייתי אחר 0.1%, פנימיות מוסדות ציבור (ישיבות) 3.8%, פנימיות החינוך ההתיישבותי 3.9%, מוגבלים 0.7%.

66. כאמור הממ"מ חישב רק את הילדים שהוצאו בצו בית משפט, כלומר את פנימיות הרווחה שהם רק 1% מסך הילדים בארץ. אלא שלצורכי הטבלה הבינלאומית יש לחשב את כלל הילדים שמחוץ לבית כולל ילדי הפנימיות (11.5%) שזה כמעט פי 11.5.

67. בטבלה של הממ"מ, והמועצה לשלום הילד נכתב כי אחוז הילדים בישראל הוא 3.4 לאלף ילדים. לכן יש להכפיל את הסכום פי 11.5 והתוצאה המקבלת היא 39 ילדים לאלף. נתון זה מעמיד את ישראל לא רק בראש הטבלה, אלא פי 4 מהמדינה שבה יש הכי הרבה ילדים מחוץ לביית, קנדה.

68. לשם השוואה, בקנדה 10.9 ילדים מתוך 1,000, ולאחר מכן דנמרק עם 10.4, צרפת 10.2, גרמניה 7.4, נורבגיה 6.8, ארה"ב 6.6, בריטניה 5.5, ספרד 5.1, אירלנד 5, ניו זילנד 4.9, אוסטרליה 4.9, איטליה 3.8 ויפן 1.7.

טו. נייר עמדה של פורום כפרי הנוער והפנימיות

מתוך נייר עמדה, השמה חוץ ביתית, של מכון דו-עת אסטרטגיה ומחקר חברתי כלכלי, מטעם הפורום הציבורי לכפרי הנוער והפנימיות בישראל, נכתב ע"י ירון יבלברג, 2013. נייר עמדה זה נכתב מתוך מגמה להשפיע על תוספת תקנים למכסות להוצאת ילדים בבית והשמתם בפנימיות. גם בנייר עמדה זו צוטט הנתון השגוי שישראל ממעטת בהוצאת ילדים מהבית, ורק ביפן מוציאים פחות מאשר בישראל.

נספח 3 : נתונים אודות פנימיות במימון משרד הרווחה ובמימון משרד החינוך

מוסדות וחניכים בפיקוח המנהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית הנוער במשרד החינוך, לפי גופי ההשמה והגורם המממן

גוף ההשמה	מספר המוסדות	מספר החניכים בפנימייה במימון משרד החינוך	מספר החניכים בפנימייה במימון פרטי או גורם אחר	סה"כ חניכי פנימייה
מנהל-עליית הנוער	138	15,214	8779	23,993
האגודה לקידום החינוך	*5	820	-----	820
המפעל להכשרת ילדי ישראל	18	932	-----	932
מת"ן (מרכז תורני לנוער)	105	2,825	6,878	9,703
נעל"ה (נוער עולה ללא הורים)	**11	1,144	-----	1,144
משרד הרווחה	-----	-----	1,145	1,145
פנימיות יום	-----	900	400	1,300
סה"כ	277	21,835	17,202	39,037

*פנימיות בבעלות האגודה לתחום החינוך

**מוסדות שאינם בפיקוח פדגוגי של המנהל בהם מושמים חניכי נעל"ה

מקור: נתוני המנהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית הנוער, 2007

מקומות החינוך הפנימייתיים ומספרי החניכים במימון משרד החינוך (מקור: נתוני המנהל לחינוך התיישבותי, פנימייתי ועליית הנוער)

הערות	מס' החניכים המוחזקים על ידי המנהל	מספר המוסדות	סוגי המוסדות הפנימייתיים
	6,952	34	כפרי נוער כלליים
	1,500	9	כפרי נוער דתיים
כולל חניכי נעל"ה	525	12	פנימיות בתנועה הקיבוצית
מוסדות שאינם בפיקוח בית ספרי של המנהל	-----	11	נעל"ה
בן יקר, רמת הדסה, קרית יערים	452	3	פנימיות "מכינה"
אשבל, מנוף, נוה עמיאל, נירים, קדמה	278	5	כפרי נוער הקולטים אוכל טיפולית
	4,481	51	ישיבות תיכוניות
	2,990	29	אולפנות
	905	18	פנימיות המפעל להכשרת ילדי ישראל
	900	-----	פנימיות יום
	2,825	105	פנימיות חרדיות באמצעות מת"ן
	21,808	277	סה"כ

טז. נתוני מכון חרוב

מכון חרוב ילדים נפגעי התעללות והזנחה ובמצבי סיכון ומצוקה השוהים במסגרות חוץ בייתיות והמטופלים בקהילה

haruv.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/Tharuvarticlesweb.pdf

ממצאים

לוח 1: החלוקה לקבוצות המחקר

קבוצה	מספר	%
סך בני ה-19 (ילידי 1989)	125,982	100
סך האוכלוסייה הנחקרת	14,527	11.5
מוגבלים	932	0.7
סך האוכלוסייה בסידור חוץ ביתי	11,882	9.4
פנימיות מנהל החינוך ההתיישבותי	4,915	3.9
משפחות אומנה	247	0.2
חסות הנוער	558	0.4
פנימיות רווחה	1,292	1.0
פנימיות מוסדות ציבור (ישיבות)	4,772	3.8
סידור חוץ ביתי אחר	98	0.1
סך האוכלוסייה המטופלת בקהילה	1,713	1.4
יתר ילידי 1989 באוכלוסייה	111,456	88.5

הממצאים בלוח 1 מזהים את ההסתברות של ילדים בישראל (בקבוצת הילדים ילידי 1989) לקבל שירותים קהילתיים ולשהות בהשמה חוץ ביתית מאז לידתם. מתוך הלוח ניתן ללמוד שהסיכוי לקבל שירותים בקהילה הוא 1.4% והסיכוי לשהות בפנימיית רווחה הוא אחד למאה, ולשהות במשפחה אומנה הוא חמישית משיעור זה. למעשה, הסיכוי לשהות במהלך הילדות בהשמה חוץ ביתית (פנימייה, אומנה, חסות הנוער וסידור חוץ ביתי אחר) הוא גבוה מהסיכוי לקבל שירותים בקהילה המתועדים במס"ר מבלי לשהות בהשמה כלשהי (1.7% לעומת 1.4% המטופלים בקהילה). הסיכוי המצטבר לשהות בפנימייה של המינהל לחינוך ההתיישבותי (3.9%) הוא יותר מכפול מהסיכוי לשהות בהשמה חוץ ביתית מטעם שירותי הרווחה. גם הסיכוי להיות בישיבה במהלך הילדות (מוסדות ציבור) הוא גבוה יחסית (3.8%).

ⁱ שיעורי ילדים במסגרות השמה חוץ בייתית, סקירה משווה, מחלקת המחקר והמידע של הכנסת, מריה רבינוביץ, 15/12/2010

ⁱⁱ "המתנה להשמה במסגרות חוץ-ביתיות לילדים ולנוער בסיכון - אתר הכנסת", מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אתי וייסבלאי, 23/6/2011

www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02888.pdf

iii **”השוואה בינלאומית: מספר טבלאות ותרשימים מתוך פרק 14 העוסק בהשוואה בין ישראל לעולם, המועצה לשלום הילד.**

iv Children in Out of home care in Australia: international comparisons, Children Australia, Vol. 33, No. 3, 2008 Claire Tilbury and June Thoburn.

v ראו בדקה 58: 02 אומרת שלווה לייבוביץ, המפקחת על האומנה, כי הפנימיות בישראל הן דבר שאין לו אח ורע באף מקום בעולם. כאן בסרטון הזה:

<https://www.youtube.com/watch?v=mXpml5xSC4A>

vi נייר עמדה, השמה חוץ בייתית, של מכון דו-עת אסטרגיה ומחקר חברתי כלכלי, מטעם הפורום הציבורי לכפרי הנוער והפנימיות בישראל, נכתב ע”י ירון יבלברג, 2013

vii ח”כ אורלי לוי בפרוטוקול הועדה לזכויות הילד בכנסת שהתקיימה בינואר 2014, בנושא מדריכי פנימיות מציינת ח”כ אורלי לוי אבוקסיס כי מדינת ישראל היא **המפעילה הגדולה ביותר של פנימיות בעולם.**

69. מריה רבינוביץ פעלה על מנת להטעות ולהציג נתונים לא נכונים בכנסת ביודעין, כשהיא יודעת שהנתונים שמסרה אינם נכונים, על מנת למנוע ביקורת ציבורית בדיני נפשות. יש להוקיע את התנהגותה והתנהלותה של מרינה רבינוביץ ויש לפעול ולבצע פרסום נכון שישקף את המציאות בנושא כאוב של השמת ילדים במסגרת חוץ ביתית, וכמובן יש לחתור לשינוי השיטה בה רשויות הרווחה מוציאות ילדים מחוץ לביתם בטענה הדמגוגית “הזנחה”.

בכבוד רב,

לורי שם טוב

הקואליציה למען הילדים והמשפחה